

TWEE NIEUWE
OOST-INDISCHE SPIN-SOORTEN,

DOOR

Dr. A. W. M. VAN HASSELT.

(Plaat 4).

Behalve met het verzamelen onzer inlandsche Spinnen, — waarvan een catalogus en een supplement daarop voorkomen in jaargang 1886 en 1889 van dit Tijdschrift, — heb ik mij, vooral in de laatste twintig jaren, nu en dan ook bezig gehouden met het, naar mijne zwakke krachten, determineeren van tropische exemplaren, door verschillende natuuronderzoekers buit gemaakt.

Op dit terrein aangevangen hebbende met eene «Studie over de zoogenaamde Curaçaosche Oranjespin» in *Tijdschr. v. Entom.*, jaargang 1860, zagen later de volgende bijdragen het licht:

«Araneae exoticae, collectae D. A. van Kaathoven in Novâ Hollandiâ»; ibidem jg. 1873.

«Araneae exoticae collectae Dr. Doleschall in Amboina»; ibidem jg. 1876.

«Araneae exoticae collectae Dr. von Rosenberg in Celebes»; ibidem jg. 1879.

«Bijdrage tot de kennis van den *Liphistius desultor* Sch.», in *Verslagen der Kon. Academie van wetenschappen*, afd. Natuurkunde, 1880.

«Araneae, verzameld door de heeren A. L. van Hasselt en J. F. Snelleman in Midden-Sumatra», opgenomen in het beroemde groote werk van Prof. Veth over de *Sumatra-expeditie*, *Natuurl. Hist.*, 11e afd. A, 1882.

« *Pelecodon* of *Calommata?* », in *Tijdschr. v. Entom.*, jg. 1885.

« *Araneae exoticae collectae* J. R. H. Neervoort van de Poll in insulis Curaçao etc.; ibidem jg. 1887.

« *Etudes sur le genre Nops* » (op de voorgaande collectie betreffende); ibidem jg. 1887.

« *Araneae exoticae, collectae* Dr. H. ten Kate in Guyanâ Hollandicâ »; ibidem jg. 1888.

« *Lijst van Spinnen verzameld door Dr. A. M. J. Bolsius in Madoera* »; ibidem jg. 1889.

« *Araneae ex archipelago Malayano, collectae* Prof. Max Weber», opgenomen in zijne klassieke *Zoologische Ergebnisse einer Reise in Nederl. Ost-Indien*, Heft 2, 1890.

« *Spinnen van Java, Sumatra en Ceylon, verzameld door J. Z. Kannegieter* »; in *Tijdschr. v. Entom.* jg. 1893.

Ofschoon ik mij nimmer had toegelegd op het bijeenbrengen eener eigene collectie van exoten, zal het wel geen betoog behoeven, dat bij genoemde gelegenheden, trouwens slechts enkele, min of meer belangrijke exemplaren van duplicaten door mij zijn geannexeerd en gevoegd bij de hoofdtroep, mij nu en dan door vrienden of bekenden geschonken.

Hoe onvolledig ook, achtte ik het toch wenschelijk, deze voorwerpen, ten getale van 65, uit Azië, Afrika, Amerika en Zuid-Europa afkomstig, — even als mijne inlandsche verzameling, — post mortem, voor ons Leidsch Museum te bestemmen en heb ik ook daarvan een beknopten afzonderlijken Catalogoog in scriptis opgemaakt.

Op het titelblad van dezen heb ik de *Lijst* dier *Araneae exoticae selectae* opgedragen aan de vereerde nagedachtenis van wijlen ons beroemd medelid Jan van der Hoeven, Hoogleraar in de Dierkunde aan onze eerste universiteit, een der ijverige voorstanders van het groote belang ook der systematiek voor de genoemde wetenschap.

Tot die opdracht bewoog mij tevens mijne erkentelijkheid jegens hem, als hebbende hij mij, voor ruim 40 jaren, met nadruk aangespoord, om de bij ons te lande destijds verzuimde Araneologie,

— die sedert, tot op den ouden dag, mij een ware lievelings-arbeid is geworden en gebleven, — te gaan beoefenen.

Bereids enkele maanden den leeftijd van tachtig jaren overschreden hebbende, kan het niet bevreemden, dat ik, althans voor de tropische soorten, ook ten deze mij als op pensioen gezet wensch beschouwd te zien, te meer, daar de steeds hoogere vlucht en omvang van hare studie boven mijne bevassing en het bereik van mijn gezichtsvermogen zijn gestegen.

Nevens mijne gedetermineerde verzameling bevond zich een ruime voorraad Araneïden, vooral kleinere soorten, uit Oost- en West-Indië, — onder anderen afkomstig van wijlen mijn' zoon Theodoor, uit Java, en mijn' neef Court van Hasselt, uit Sumatra, — nog onbestemd gebleven.

Thans noch de werkkraft, noch het talent bezittende, om deze voorwerpen naar den eisch te gaan bewerken, heb ik die aan mijne beroemde en bevriende leermeesters Thorell en Simon aangeboden. Beiden hebben mij, onder dankbetuiging, toegezegd, daarvan bij gelegenheid een nuttig gebruik voor de wetenschap te zullen maken.

Alvorens nu tot het eigenlijk doel dezer bijdrage, de beschrijving van twee merkwaardige Oost-Indische soorten, — t. w. *Cyrtarachne cono-humeralis* en *Viciria rhinoceros*, — over te gaan, wensch ik een enkel woord te laten voorafgaan over den inhoud der kleine collectie, waartoe zij behooren, echter zonder een volledig algemeen overzicht daarvan te geven.

Zoo dan heb ik in deze behouden een zestal der meest zeldzame vormen tot de Gasteracanthiden behorende, onder anderen een exemplaar van *Gasteracantha curvispina* Guérin, van de kust van Guinee, — dat ik in geen der verscheidene door mij bezichtigde tropische verzamelingen had aangetroffen, — afkomstig van den voorheen ter gezegde kust gediend hebbenden Officier van gezondheid Gramberg.

Almede komt daarin voor een bijzonder fraai paar eener zeldzame *Nephila*, uit Celebes, t. w. *N. Piepersii* Thor., die mij blijft toeschijnen der *N. inaurata* Vinson vrij nabij te komen. Daarover — een kostbaar geschenk van ons geacht medelid Mr. M. C. Pie-

pers, — kwam ik, in mijne studie « Over het sexueel verschil in grootte bij de Arthrozoën, in 't bijzonder bij het Arachniden-geslacht *Nephila* » (*Tijdschr. v. Entom.* XVI, blz. xvi, 1873), tot het besluit, « dat het wijfje bij deze species het mannetje 15-maal in lengte overtreft, ruim 1300-maal zwaarder is en een ruim 1500-maal grooteren lichaamsomvang vertoont ».

Behalve dit « dwergmannetje » (het kleinste der mij bekenden onder de *Nephiliden*) verkreeg ik, bij andere gelegenheden, nog enkele dergelijke, ofschoon minder in grootte verschillende mares, als van *Nephila maculata* Fabr., *Nephila imperialis* Dol. (Thorell), *Nephilengys Malabarensis* Wlk. en *Argiope crenulata* Dol.

Nevens enkele meer gewone of ook zeldzame cocons en nesten, — waarvan twee uit Algiers van Mevr. de Wed. J. Bosch en dochter, — bevat deze collectie het zeer kunstig vervaardigd nest met klep of valdeur van *Cteniza californica* Cambr., uit Californië, een der grootsten onder die der zoogenaamde metselspinnen. Het is een hoogst belangrijk voorwerp, dat ik te danken heb aan een onzer voormalige praesides, Mr. W. Albarda. Eene volmaakt overeenstemmende beschrijving en afbeelding er van kan men vinden in Cambridge's « *Supplement to Trapdoor-spiders etc.* », 1874, pag. 198, pl. XV.

Niet onbelangrijk onder mijne selectae is verder de aanwezigheid van alle het meest als vergiftig te boek staande spinnen. Als zoodanig mag ik wijzen op:

Een paar der voornaamste en grootste *Mygaliden* ♀ en ♂ uit Oost- en West-Indië; geschonken door Dr. Wassink en Dr. Coronel.

Eene echte *Lycosa tarantula* (of *Apuliae*) Rossi, ♀, uit de Campagna di Romana; afkomstig van Dr. Bergsoë.

Eene *Segestria Florentina* (of *perfidia*) Wlk. ♀, uit Napels; van Dr. Everts.

Eene *Clubiona* (*Chiracanthium*) *nutrix* (vera) Wlk. ♀, uit Bonn; van Prof. Bertkau.

En vooral op niet minder dan vier der over de geheele wereld beruchte *Lathrodictus*-soorten, t. w. *L. 13-guttatus* Rossi, ♀, uit Corsika, van Prof. van Lidth de Jeude; *L. Curacaviensis* Müll., de

zoogen. «Oranjespin», ♀ en ♂, uit Curaçao, van de Officieren van gezondheid Losgert, Schoondermark e. a.; *L. scelio* Thor., ♀, de zoogen. «Kapito» van Nieuw Zeeland, uit Flores en Timor, van Prof. Max Weber en Dr. ten Kate; *L. (Theridium) verecundus* Hentz, ♀, uit Californië, van Mevr. de Wed. Lens-Andreas.

Nog werd mijne private verzameling onlangs verrijkt door een tweetal der nog altijd uiterst zeldzame zoogen. «blindspinnen», uit grotten, t. w. *Accola coeca* E. S., van de Philippijnsche eilanden; en *Leptoneta microphthalma* E. S., uit de Pyreneën; beiden een hoogst dankbaar aanvaard geschenk van den heer Eugène Simon te Parijs.

Eene laatste omstandigheid, waarop ik ter deze gelegenheid een bijzonderen nadruk wensch te leggen, bestaat in de betrekkelijk ruime bijdrage van exoticae, die ik te danken heb aan de verlichte zorgen van mijn geachten vriend Mr. Piepers, oud Vice-president van het Hoog Gerechtshof van Nederlandsch-Indië. Nevens zijne boven mijn lof verheven, buitengewoon omvangrijke en talentvolle verdiensten op het gebied der Lepidopterologie, in onze Oost-Indische bezittingen, heeft hij andere specialiteiten, ook de mijne, niet vergeten. Behalve mijne twee species novae, in de eerste plaats te noemen, schonk hij mij af en toe, bij verscheidene meer gewone, de volgende exemplaren:

Plectana globulata Wlk. ♀, uit Celebes.

» *arcuata* Fabr. ♀, uit Java.

Paraplectana depressa Thor. ♀, uit Celebes.

Epeira (Euetria) Moluccensis Dol. ♀, uit Celebes.

Arachnura scorpio(noides) Vins. ♀, uit Celebes.

Nephilengys Malabarensis Wlk. ♂, uit Java.

Nephila Piepersii Thor. ♀ et ♂, uit Celebes.

Argyrodus parasita Vins. ♀ et ♂, uit Java.

Scytodes omosites Wlk. ♀, uit Celebes.

Hersilia Indica Dol. ♀, uit Celebes.

Salticus (Synemosyna) formica Dol. ♂, uit Java.

» (*Homalattus*) *bufo* Dol. ♂, uit Java.

Den edelen gever zij hier nogmaals mijn hartelijke dank aan-

geboden. Ook aan mijne overige begunstigers moet ik dien brengen voor het grooter of kleiner aandeel, dat zij hebben gehad in het bijeenbrengen mijner uitlandsche voorwerpen. Aan hen, wier namen bereids in den loop van deze bijdrage werden genoemd, heb ik alleen ten deze nog toe te voegen die van Prof. Thorell, Dr. J. Bosscha Jz., Dr. J. C. C. Loman, Dr. Epp, Mr. A. J. F. Fokker en van onzen Secretaris D. van der Hoop.

En hiermede ben ik genaderd tot mijn hoofdonderwerp, het geven van de beschrijving en afbeelding der twee voornoemde nieuwe soorten uit Java en Celebes.

***Cyrtarachne cono-humeralis* n. sp. ♀.**

Tab. 4, fig. 1—3.

Longitudo paullo plus 10 mm. (cephalothorax circiter 3, abdomen plus quam 7 mm.).

Latitudo abdominis circiter 16 mm.

Patria: Java (prope Bataviam).

Cepit Mr. M. C. Piepers.

Cephalothorax. Pro parte thoracicâ, sub margine abdominis anteriore seu basali reverso, in medio, superiora et posteriora versus, profunde excavato, absconditus, quasi sub scuto *Testulinis* ¹⁾). Ferrugineo-testaceus, cum fasciis duabus longitudinalibus, posteriora versus dilatatis et postice irregulariter abbreviatis, fusco nigris, modice convexus, glaber, subnitidus, fere aequè longus ac latus, parte cephalicâ angustatâ, parte thoracicâ rotundatâ.

Oculi. In fronte rectâ tam medii, hi praecipue, quam laterales in tuberculo humili proëminent. Medii quatuor in fere perfecto quadrangulo; horum postici anticis aliquantulum majores. Laterales,

1) Quum nescirem, sin talis relatio quoque pro aliis *Cyrtarachne*-speciebus valeat, pro denominatione non ausus sum, hoc signo characteristico uti; ceteroquin quoque proponere potuissem, nostram speciem, loco „cono-humeralis”, *testudineam* dicere.

longe a mediis distantes, subaequales, sed mediorum anticis adhuc paullo minores.

Sternum. Nigerrimum, cordiformi-triangulum, paullo longius quam latius, subconvexum, glabrum, nitidum.

Mandibulae. Ferrugineo-fuscae, dimidio longiores quam latiores, subconicae, cum unguibus rufis, mediocribus.

Maxillae. Fuscae, luteo-albomarginatae. aequae latae ac longae, subtriquetrae, valde divaricantes, cum labio paullo longiore quam latiore, subconico.

Palpi. Uno deficiente, alter fortior quam longior, tote ferrugineus, absque annulis distinctis, in parte tarsali nigropilosus.

Pedes. Quoque pro parte deficient; pro ceteris relatio differentialis, ut videtur, normalis. Testacei, sat late nigro-annulati, cum coxis profunde nigris; magis fortes quam graciles dicendi; parum pilosi ac aculeati sunt, sed partim, in femoribus et tibiis, saltem anterioribus, — hisce parumper incurvatis, — subserrati.

Abdomen. Plus quam duplo latius quam longius, fere subtriangulo-lunatum, antice latissime truncatum et ter emarginatum, ibi in medio, subtus, fortiter et profunde, supra thoracem excavatum; angulis anticis oblique emarginato-truncatis et in tuberculum fortissimum, altum, obtusum, glabrum, flavens, anteriora versus, inferius seu deorsum, paulloque foras, directum, productis, in formam coni, vel mammae (inde nomen). Lateribus dein paene rectis sed sensim angustatis usque ad apicem posticum truncatum. Dorso, secundum medium, utrinque depresso, inaequale-nitido, nigricante et inter sigilla centralia parvis tuberculis obtusissimis, laetius luteis, nonnullis, quorum quatuor fere in quadrato, munito; posteriora versus sequuntur alia minora, in linea transversa et magis a sese distantes; dein quoque in dorsi margine postico subelevato, in medio, duo talia tubercula, paullo majora licet humilia, conspiciuntur. Color in genere ex olivaceo luteus seu flavescens, partim nigro sparsus seu maculatus, cum sigillis singulis rotundatis, sed parum impressis, et insuper cum cicatricibus polymorphis, omnibus magnitudinis diversae, partim

rubro-fuscis. Sigillorum series magis regulares proveniunt tam antice, sub margine, quam postice, in apicis lateribus ¹⁾); apex porro, in medio cicatricibus parvis scatet; margo abdominis postica, in toto, ventrem versus reclinat et ibi lineolis, partim sulcatis, longitudinalibus et parallelis, fusco-nigris notatur.

Venter. Sordide ex olivaceo infuscatus, obscurius in medio, ibi contractus seu paullo excavatus, cum singulis rugis et sulcis profundis, nitidis, nigricantibus, transversim, a medio versus latera decurrentibus.

Genitale. Valde simplex. Consistit ex duabus spermathecis, tuberculiformibus, fusco-rubris, paullo elevatis, subnitidis, ad basin concretis, postice parvo introitu nigricante provis.

Mammillae. Subluteae, humiles, fere aequales, in plagâ obovatâ nigrâ, hac margine albescente, cyaneum sentiente, cincta.

NB. Comparatione facta cum paucis aliis *Cyrtarachne*-speciebus, — inter alia cum *Cyrtogastro Grubei* Keys., — mihi elicuit, hujus novae speciei, formae complicatae, tam descriptionem, quam figuras, valde difficiles fuisse. Pro harum incompleta solutione lectoris veniam rogamus.

Viciria rhinoceros n. sp. ♂.

Tab. 4, fig. 4—6.

Longitudo: paullo plus 9 mm. (cephalothorax circiter 4, abdomen circiter 5 mm.).

Pedes: 1, 2 et 3 (fere aeq.), 4.

Patria: Celebes (Macassar).

Cepit Mr. M. C. Piepers.

Cephalothorax. Luteo-testaceus, ovato-rotundatus, non multo longior quam latior; fronte, inde a basi oculorum mediorum anticorum, oblique postrorsum versus, elevatâ in formam laminae intraocularis, triquetrae, rubro-fuscae, paulisper concavae

1) In figuris haec sigilla, has ob causas, pingere non licnit.

et nitidae; hujus margines pilis rufis, partim nigricantibus, ad basin brevibus, sed sensim longioribus instructae sunt, hisce ad apicem fortioribus, magis magisque convergentibus ac subagglutinatis, ita ut ibi in penicillum sat altum confluant, in medio capitis erectum; hoc, quoque a lateribus et a posteriori inspectum, cornu triangulum paulisper antrorsum spectans, simulat (inde nomen, ob ejus analogiam tam morphologicam quam histiologicam cum hoc in dicto Pachydermate). Utrunque lamina descripta plagâ cingitur niveo-pilosâ, sat magnâ, cui, — mediis anticis exceptis, — oculi ceteri, quasi in genis albis, insistunt. — Thorax, non abrupte sed sensim declivis, in medio, radiis nonnullis divaricantibus, luteis insignitur. — Clypeus humilis, e fusco nigricans, ex albo subpilosus.

Oculi. Medii antici, in spiritu ex purpureo submicantes, permagni, contigui, pulchre et distincte pupillati, ad apicem nigro marginati, ad basin dense et laete rubro pilosi. — Laterales antici nigricantes, mediocres, a mediis solito magis retrogradi. — Oculi secundae seriei, supra basin nigram, cum annulo tenui albo, lateralibus fere quadruplo minores, hisce paullo magis concentrici, aliquantulum longius ab oculis posticis quam a lateralibus distantes. — Postici, supra basin elevatam nigram quoque annulo albo instructi, relative magni, cum parte basali, lateralibus anticis saltem duplo majores, iis secundae seriei aliquantulum magis eccentrici, sed paullo minus a sese distantes quam laterales antici.

Sternum. Luteo-testaceum, subovatum, coxis sed parum latius, subtomentosum.

Mandibulae. Fusco-rubrae, glabrae, sat fortes ac longae, cylindratae, interne subbarbatae, cum unguibus rubri coloris, longis sat validis et ad normam curvatis.

Maxillae. Nigro-fuscae, luteo limbatae, paullo divaricantes, duplo longiores quam latiores, cum labio parvo, subconico, ejusdem coloris.

Palpi. Lutei, normales, magis longi quam breves, nec graciles nec fortes dicendi; pars tibialis infusca, spinâ parvâ rectâ exterius armata; pars tarsalis sat longe et laete hirsuta, cum clavâ

fuscâ anguste ovatâ, apice truncatâ et cum bulbo parvo, humili, simplici absque spinâ visibili.

P e d e s. Luteo-testacei, ad tibia, metatarsos et tarsos, imprimis anteriores, partim ferrugineo-infuscati, solito longiores et, praecipue pro femoribus, sat robusti, pare IV, magis gracili, excepto; ad tibia paris II, imprimis subtus, hirsuti; non crebro sed longe aculeati; paris I tibiis et metatarsis, horum basi exceptâ, supra et subtus fimbriâ pilorum nigrorum, praesertim subter longorum et densorum, munitis.

A b d o m e n. Cylindrato-lanceolatum, thorace plus quam bis angustius, triplo longius quam latius, dorso, in medio, squamulis rufo-ferrugineis vestito, versus partem basalem cum duobus punctulis impressis, fuscis, et ad latera fasciis duabus parallelis, subargenteo-albis, secundum totam longitudinem, cincto. *Ventre* griseo-fusco, in medio sublutescente, absque insigniis.

M a m i l l a e. Nigro-fuscae, longae, fere aequales, superiores magis conicae, inferiores, sed parum breviores, magis cylindratae.

NB. Gratias meas optimas offero amico expertissimo Dr. Ed. Everts, cujus curae benevolae figuras sequentes debeo.

TABULAE EXPLICATIO.

Fig. 1. *Cyrtarachne cono-humeralis* mihi, ♀.

Adspectus dorsalis.

Relatio inter cephalothoracem et abdomen (thorax pro magna parte sub margine anteriore abdominis excavato absconditus) in ipso exemplari multo melius elucet.

Fig. 2. Eadem. Adspectus ventralis.

Fig. 3. Eadem. Relatio supra commemorata hic aliquantulum magis exponitur.

Fig. 4. *Viciria rhinoceros* mihi, ♂.

Adspectus dorsalis.

Fig. 5. Eadem. Adspectus frontalis.

Cephalothoracis conformatio generalis melius ex fig. 4 patet.

Fig. 6. Eadem. Adspectus lateralis.

In eo «cornu» magis distincte in vero situ apparet.

NB. Pro pluribus characteribus minoris momenti descriptio harum araneorum, hic illis a figuris discrepans, consultari debet.

Hasselt, A. W. M. van. 1894. "Twee nieuwe Oost-Indische spinsoorten."
Tijdschrift voor entomologie 37, 180–190.

View This Item Online: <https://www.biodiversitylibrary.org/item/40965>

Permalink: <https://www.biodiversitylibrary.org/partpdf/15023>

Holding Institution

Smithsonian Libraries and Archives

Sponsored by

Smithsonian

Copyright & Reuse

Copyright Status: NOT_IN_COPYRIGHT

This document was created from content at the **Biodiversity Heritage Library**, the world's largest open access digital library for biodiversity literature and archives. Visit BHL at <https://www.biodiversitylibrary.org>.